

Seznam příloh

Příloha A

Dotazník

Příloha B

MIPEX – British Council projekt

Příloha C

Společenské akce dětí přistěhovalců

Příloha A

Dotazník

Ahoj děti,

vytvořila jsem tento dotazník, protože by mě zajímalo, co a jak se vám líbí nebo nelíbí v České republice. Veškeré údaje budou použity pouze v mé diplomové práci, která se týká náročných životních situací dětí přistěhovalců.

Otázky si pozorně přečtete a pokuste se na ně pravdivě odpovědět. Nebojte se, dotazník nemusíte podepisovat.

Moc vám děkuji za spolupráci.

Veronika Kyselová

1) Kolik je ti let?

.....

2) Jak dlouho už jsi v České republice?

.....

3) Žiješ tu s rodiči i sourozenci? Nebo někdo z tvých blízkých příbuzných zůstal na Ukrajině?

.....
.....
.....

4) Co pro tebe bylo nejtěžší, když jsi se přistěhoval/a do České republiky?

.....
.....
.....
.....
.....

5) Máš tu nové české kamarády?

.....

6) Co se ti v České republice nejvíce líbí?

.....
.....
.....
.....
.....

7) Co se ti naopak v České republice nelíbí a chtěl/a bys to změnit?

.....
.....
.....
.....
.....

8) Máš pocit, že v něčem potřebuješ pomoci? V čem?

.....
.....
.....
.....
.....

9) Chceš zůstat žít v České republice nebo se vrátit na Ukrajinu? Proč?

.....
.....
.....
.....
.....

Příloha B
Společenské akce dětí přistěhovalců

Multikulturní den – pořadatel Multikulturní centrum Praha

Taneční soubor „Džerelo“ (Pramen) – Dům národnostních menšin

Taneční soubor „Džerelo“ (Pramen) – Dům národnostních menšin

Taneční soubor „Džerelo“ (Pramen) – Dům národnostních menšin

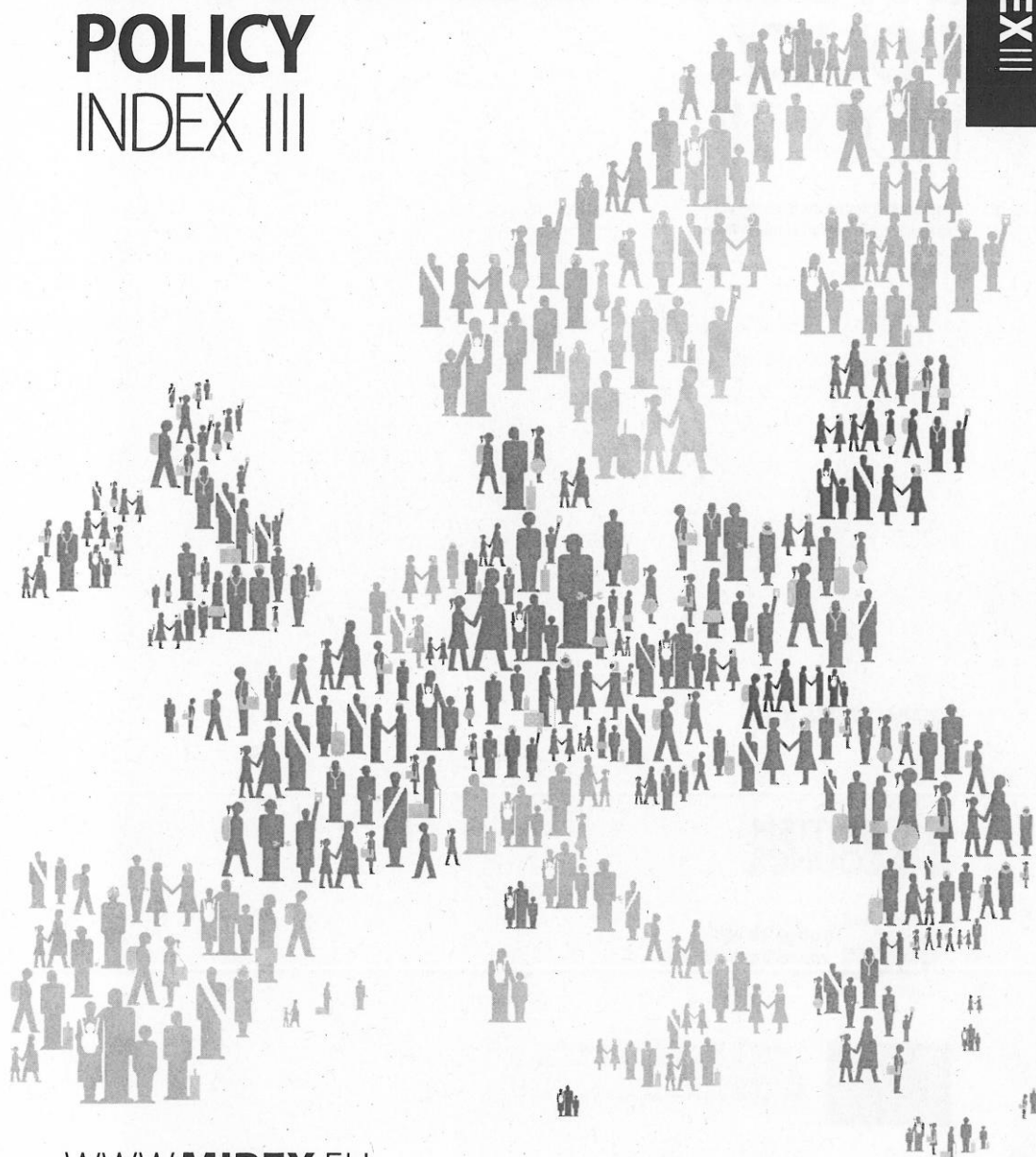
Mikulášská besídka – Sobotní ukrajinská škola

První školní den – Sobotní ukrajinská škola

MIGRANT INTEGRATION POLICY INDEX III

MIPEX
III

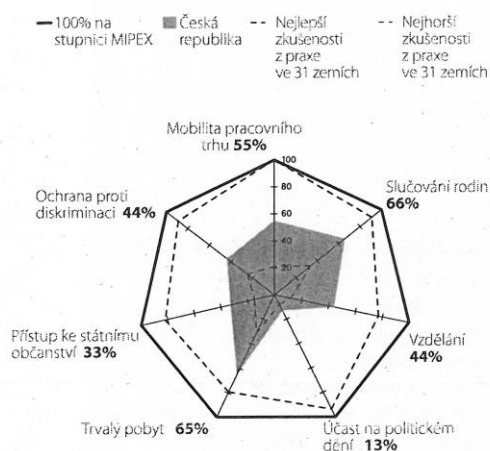

WWW.MIPEX.EU

ČESKÁ REPUBLIKA

WWW.MIPEX.EU/CZECH-REPUBLIC

PŘEHLED VÝSLEDKŮ

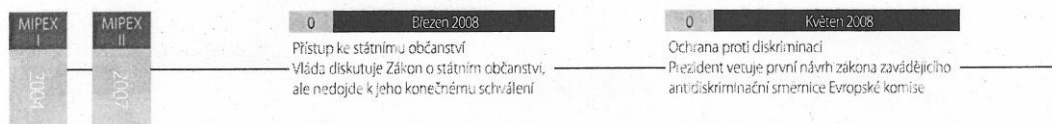
CELKOVÝ POHLED

I přes ekonomickou krizi Česká republika zůstává důležitou přistěhovaleckou zemí. Obyvatelé ze zemí mimo Evropskou unii, často mladí a zaměstnaní na částečný úvazek v odvětvích nejvíce zasažených krizí, jsou touto situací neúměrně zatíženi. Nezaměstnanost vzrostla a počet nových přistěhovalců klesl. Programy dobrovolného návratu vykázaly nízkou efektivitu, protože většina přistěhovalců si přeje zůstat. Přistěhovalci žijí v horších podmínkách než ve svých domovských zemích, ale kvůli nákladům spojeným s migrací a svým očekáváním doufají ve zlepšení.

Migranti mají v podstatě stále stejné příležitosti k integraci. Přístup na trh práce je obecně lepší než ve většině středoevropských zemí. Na rozdíl od dalších nových přistěhovaleckých zemí nedošlo ke zlepšení politických práv ani přístupu k českému občanství. Deklarovaná politika slučování rodin se nezměnila, i když postupy ponechané na volném uvážení úřadů skýtají určité možnosti. Nový jazykový test pro žadatele o trvalý pobyt výsledné skóre snížil, protože jeho cílem je povzbudit žadatele ve snaze uspět.

Česká integrační politika na stupnici MIPEX posílila o čtyři body díky Antidiskriminačnímu zákonu z roku 2009, čímž země předstihla Estonsko, Litvu a Švýcarsko. V zákonu uvedené minimální standardy EU zlepšují vymahatelnost práva pro oběti bez ohledu na jejich státní příslušnost či původ a usnadňují všem obyvatelům plně se zapojit do společnosti.

VÝVOJ INTEGRAČNÍ POLITIKY V ČASE

WWW.MIPEX.EU/ CZECH-REPUBLIC

CESKA
REPUBLIKA

ZMĚNY VÝSLEDKŮ (%)

	MIPEX III	MIPEX II
MOBILITA TRHU PRÁCE	55	55
SLUČOVÁNÍ RODIN	66	61
ÚČAST NA POLITICKÉM DĚNÍ	13	13
TRVALÝ POBYT	65	55
PŘÍSTUP KE STÁTNÍMU OBČANSTVÍ	33	33
OCHRANA PROTI DISKRIMINACI	44	30
CELKEM (KROMĚ VZDĚLÁNÍ)	46	42

77: Eurostat
78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86: ibid
87: Urban Audit
88: Eurostat
89, 90, 91, 92: ibid

NEJDŮLEŽITĚJŠÍ ZJIŠTĚNÍ

- Země jako poslední zavádí antidiskriminační směrnice EU, významný pokrok ve státní legislativě, stále pod evropským průměrem.
- Veřejný ochránce práv (ombudsman) ustaven jako orgán prosazující právo na rovné zacházení.
- Státní politika rovného zacházení stále slabá; je potřebná větší podpora zavádění legislativy.
- Dobrý základní přístup na trh práce i přístup ke slučování rodin, podobně jako v dalších nových cílových zemích pracovní migrace.
- Příznivé legislativní předpoklady, vysoký stupeň postupů ponechaných na volném uvážení úřadů, což je problém celé střední Evropy.
- Neúčinné „reciproční“ volební právo, politické svobody stále ještě omezené.
- Česká republika zaostává za dalšími novými přistěhovaleckými zeměmi v otázce dvojího občanství a nároku na státní příslušnost vznikajícím při narození.
- Školy jsou na děti přistěhovačů připraveny lépe než ve většině zemí v regionu; přístup k nim je ovšem stále problematický.
- Nový základní jazykový test jako předpoklad trvalého pobytu: uspějí žadatelé v testu?

HARMONIZOVANÁ MEZINÁRODNÍ MIGRAČNÍ STATISTIKA

Migrační saldo (2009) ⁷⁷	+28,000
Migrační proud občanů třetích zemí (OTZ) (2008) ⁷⁸	58,509
Nejvíce zastoupené třetí země původu (2008) ⁷⁹	Ukrajina, Vietnam, Rusko
Populace OTZ (2009) ⁸⁰	261,727
Podíl OTZ na celkové populaci (2009) ⁸¹	2.50%
Podíl lidí narozených v zahraničí na celkové populaci (2009) ⁸²	3.90%
Povolení za účelem sloučení rodiny (2009) ⁸³	9,281
Pracovní povolení (2009) ⁸⁴	11,312
Povolení za účelem studia (2009) ⁸⁵	4,139
Povolení udělená z humanitárních důvodů (2009) ⁸⁶	2,292
Města s největší populací OTZ (2001) ⁸⁷	Praha 2.08%, Ústí nad Labem 1.23%, Plzeň 0.85%
Zaměstnanost OTZ (2009, změna od 2006) ⁸⁸	66.90% -0.1%
Celostátní zaměstnanost (2009, změna od 2006) ⁸⁹	65.40% +0.1%
Nezaměstnanost OTZ (2009, změna od 2006) ⁹⁰	6.80% -0.8%
Celostátní nezaměstnanost (2009, změna od 2006) ⁹¹	6.70% -0.5%
Obdržena státní občanství (2009, změna od 2006) ⁹²	1,200 -1,426

Ochrana proti diskriminaci
Začal platit
Antidiskriminační zákon (č.
198/2009 Sb.)
– zlepšení ve všech
parametrech
+24 Červen 2009

0 Leden 2009
Mobilita trhu práce
Systém zelených karet
usnadňuje pracovní migraci

-2 Leden 2009
Trvalý pobyt – podmínky
Nařízení 538 – jazykové
testy nabývaly účinnosti

MIPEX
III

ČESKÁ REPUBLIKA

WWW.MIPEX.EU/CZECH-REPUBLIC

Rovnost pracovních příležitostí v praxi

Ekonomická krize výsledky MIPEX v oblasti mobility pracovního trhu nijak neovlivnila. Zároveň se objevily pokusy kontrolovat dříve neregulované pracovní agentury — především co se týká způsobu, jakým rekrutují pracovní migranty a jak s nimi zacházejí. Došlo již i k odebrání oprávnění kvůli porušení podmínek. Ozývají se hlasy volající po tom, aby kromě kontroly došlo i na důkladnější a trvalou ochranu. Cílená

opatření by pracovním migrantům lépe zajistila pracovní práva a podpořila je v hlášení případů nerovného zacházení.

MOBILITA PRACOVNÍHO TRHU

	MIPEX III %
PŘÍSTUP	90
PŘÍSTUP K VEŘEJNÉ PODPĚRE	67
CÍLENÁ PODPORA	13
PRÁVA PRACUJÍCÍCH	50
MOBILITA PRACOVNÍHO TRHU	55

(STEJNĚ JAKO MIPEX III)

Česká republika je zřejmě jednou z velmi mála středoevropských zemí lépe se připravujících na své migrační potřeby. Výsledek MIPEX v oblasti mobility pracovního trhu se od roku 2007 nezměnil. Podobně jako v dalších zemích pracovní migrace by přistěhovalci měli mít přístup do všech sektorů a možnost začít podnikat bez toho, aby čelili složitým překážkám. Jejich pracovní práva nejsou nijak zvlášť výhodná ani nevýhodná. Dočasně zaměstnaní přistěhovalci nedosáhnou na podporu v nezaměstnanosti ani na veřejné pracovní poradenství. V zaměstnání by měli mít stejné pracovní podmínky jako občané země (viz text v rámečku). I přes nedávné úsilí o zlepšení v problematice uznávání kvalifikací je podstatných cílených opatření ve srovnání s dalšími novými přistěhovaleckými zeměmi (např. Španělsko, Portugalsko) jen málo.

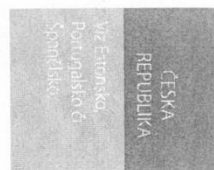
SLUČOVÁNÍ RODIN

	MIPEX III %
ZPŮSOBILOST	70
PODMÍNKY K ZÍSKÁNÍ	67
JISTOTA STATUTU	63
SOUVISEJÍCÍ PRÁVA	67
SLUČOVÁNÍ RODIN	66

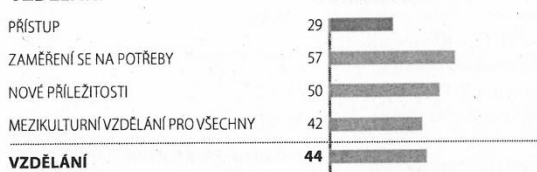
(STEJNĚ JAKO MIPEX III)

Tak jako ve většině nových destinací pracovní migrace mají přistěhovalci mírně příznivé podmínky ke sloučení rodiny. Česká republika je ve všech čtyřech parametrech o něco nad evropským průměrem. Hlavní slabinou je podmínka dlouhodobého/trvalého pobytu. I když ručitelé mají odpovídající ubytování a finanční zdroje, od své rodiny mohou zůstat odloučení až pět let. Jakmile získají nárok podat si žádost, definice rodiny je pak relativně obsažná. Rodina obdrží roční obnovitelné povolení a rovnoprávný přístup ke vzdělání a zaměstnání. O svůj statut ovšem může z mnoha důvodů přijít, například proto, že ručitel rodiny přijde o zaměstnání. Získat samostatná povolení pro rodinné příslušníky je možné, ale tento proces je velmi zdoluhavý.

Nové cílové země pracovní migrace potřebují uvést do praxe své příznivé zaměstnanecké, rodinné a vzdělávací politiky.

VZDĚLÁNÍ

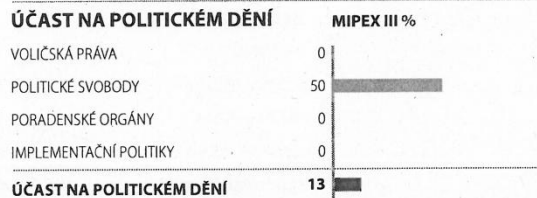
Ne všichni přistěhovalečtí žáci dosáhnou na české vzdělání, ale ti, kterým se to podaří, zde dostávají lepší (i když stále skromnou) cílenou podporu než ve většině ostatních středoevropských zemí. Pouze povinná školní docházka je dostupná všem přistěhovaleckým dětem bez ohledu na jejich statut. Polovina zemí hodnocených ve studii MIPEX přístup ke vzdělání rozšířila na všechny stupně vzdělání (naposledy Španělsko). Podle zákonů a vyhlášek by české jazykové kurzy měly být postaveny na potřebách žáků, profesionálně vyučovány a pravidelně hodnoceny. Zároveň by žáci měli mít přístup k rodnému jazyku a kultuře alespoň v případě občanů členských zemí EU a obyvatel s trvalým pobytem. Problém možné školní segregace přistěhovaleckých žáků ještě není monitorován a podchycen v politice. Od škol se požaduje, aby v celých osnovách vyučovaly multikulturně, a stát je ve snaze zavést tento typ výuky do určité míry finančně podporuje.

Přistěhovalečtí představitelé ve veřejném životě

Země střední Evropy (Slovensko, Maďarsko, Slovinsko a Litva) zavedly účinná volební práva a po celé Evropě vznikly nové poradní orgány (v Irsku, Španělsku, Portugalsku a zanedlouho i v Estonsku). Česká vláda v současnosti konzultuje tuto otázku a čas od času spolupracuje s neziskovými organizacemi v různých komisích a výborech, což není to samé jako demokraticky projednávat problematiku se samotnými komunitami. Uznané menšiny — nikoli však přistěhovaleci — získávají zvláštní dotace na podporu společenských aktivit. Od roku 2009 vedou šest nově zřízených krajských integračních center neziskové organizace, místní samospráva a veřejné agentury, nikoli však sami přistěhovaleci. Viz www.migraceonline.cz/e-knihovna/?x=2210832

ÚČAST NA POLITICKÉM DĚNÍ

(STEJNĚ JAKO MIPEX III)

Rostoucí počet přistěhovalců vedl v mnoha nových přistěhovaleckých zemích k lepším politickým příležitostem pro nově příchozí. V České republice se však mnoho nezměnilo (viz text v rámečku). Situace v České republice je druhá nejhorší ze všech 31 zemí ve studii MIPEX. Vládě se nepodařilo podepsat ujednání přijatá v roce 2001, která zaručují „reciproční“ volební práva pro obyvatele s trvalým pobytem pocházející ze zemí mimo EU.

Přistěhovalcům jsou stále upírány základní politické svobody (je tomu tak v devíti středoevropských zemích). Přistěhovaleci se nemohou stát členy politických stran nebo zakládat sdružení, pokud nemají ve správní radě alespoň tři české občany. Přestože krajská integrační centra založená v roce 2009 poskytují přistěhovalcům služby, sami přistěhovaleci zatím stále nemohou využívat demokratické poradní orgány ani cílenou finanční podporu, která by jim umožnila se organizovat, uspokojovat potřeby své komunity a zastupovat své zájmy.

ČESKÁ REPUBLIKA

WWW.MIPEX.EU/CZECH-REPUBLIC

Jazykový test

Nový test pro migranty může a nemusí být překážkou v závislosti na jeho podobě a uplatňování. Vláda zavedla jazykový test pro žadatele o trvalý pobyt a podobný trend vidíme i v dalších evropských zemích. Jeho cílem je pomoci žadatelům naučit se lépe jazyk a tím zmírnit nerovné zacházení, ke kterému v několika evropských zemích dochází při neoprávněných jazykových zkouškách. Test je proto na dosažitelné úrovni (A1) a jsou od něj osvobozeni žadatelé s doloženými kvalifikacemi či postižením. Testy zdarma pořádají oprávněné školy

a je možné se na ně bezplatně připravit v kurzech (především v těch dotovaných státem).

Reforma státního občanství

Několik nových přistěhovaleckých zemí zavedlo dvojí státní občanství (18 zemí ve studii MIPEX) a některé zavedly občanství na základě principu jus soli (15) s cílem zabránit vyloučení jednotlivců ze společnosti. Lucembursko a Portugalsko nyní udělují občanství vnoučatům přistěhovalců. Řecko uděluje občanství jejich dětem, z nichž mnohé měly v zemi, kde se narodily, potíže v přístupu ke vzdělání a na pracovní trh. Protože mnoho nově příchozích splní zákonné podmínky již po několika letech, Řecko a Portugalsko zmírnily požadavky na požadovanou délku pobytu. K reformám nedávno došlo i v Německu, Belgii, Finsku a Švédsku.

TRVALÝ POBYT

	MIPEX III %	MIPEX II %
ZPŮSOBILOST	50	
PODMÍNKY ZÍSKÁNÍ	73	75
JISTOTA STATUTU	36	
PŘIDRUŽENÁ PRÁVA	100	
TRVALÝ POBYT	65	65

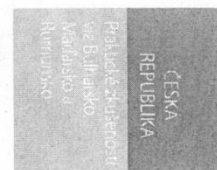
Pokud bude zákon správně uveden do praxe, proces spojený s trvalým pobytem poskytne všem žadatelům určitou míru jistoty. Po uplynutí pěti let různé kategorie přistěhovalců získávají stejné společenské a ekonomické příležitosti jako státní příslušníci, podobně jako ve většině evropských zemí. Ve střední Evropě však podmínky uvedené v zákoně často neodpovídají praxi. V České republice podmínky splňuje každý se základním příjmem a znalostí jazyka. Úřady však nalézají mnoho způsobů, jak jejich žádost odmítnout bez toho, aby posoudily jejich situaci. Nový jazykový test z roku 2009 je příkladem toho, jak Česká republika i další země mohou snížit míru, do jaké mohou úředníci ovlivnit výsledek žádosti, a tím snad podpořit žadatele ve snaze uspět (viz rámeček).

PŘÍSTUP KE STÁTNÍMU OBČANSTVÍ MIPEX III %

	MIPEX III %	MIPEX II %
ZPŮSOBILOST	0	
PODMÍNKY ZÍSKÁNÍ	51	
JISTOTA STATUTU	57	
DVOJÍ OBČANSTVÍ	25	
PŘÍSTUP KE STÁTNÍMU OBČANSTVÍ	33	33

Cesta ke státnímu občanství je pro přistěhovce a jejich potomky v České republice a po celé střední Evropě dlouhá a spleť. Zákodníci léta diskutovali o reformě, ale k žádným významným změnám nedošlo (viz text v rámečku). Podmínky způsobilosti jsou stejně nepříznivé už jen v Bulharsku, Maďarsku a Lotyšsku. Většina přistěhovalců musí v zemi žít průměrně až deset let, než získá nárok. Jejich děti a dokonce i vnoučata jsou při narození stále považovány za cizince. K integraci rovněž nepřispívá, že mnoho z nich se musí vzdát své předchozí státní příslušnosti. Podmínky pro udělení občanství jsou středně příznivé, ale je ponecháno na uvážení úředníka, jak se jimi bude řídit například při jazykovém pohovoru. Jakmile žadatelé obdrží státní občanství, jejich statut je pak stejně jistý jako statut ostatních českých občanů.

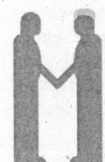
Antidiskriminační zákon č.198/2009 Sb.
Zlepšuje české právo a mohl by pomoci
prosazovat integraci v praxi.

Zavedení a zlepšování legislativy

Jedny z nejdůležitějších antidiskriminačních zákonů nacházíme ve střední Evropě.

V Bulharsku, Maďarsku a Rumunsku jsou dnes právníci a účastníci procesu lépe vyškolení a zkušenější v aplikaci práva i důkazů ve formě statistik a situačních testů, čehož lze využít k prokázání diskriminace i podle české legislativy. Tyto země také mají silné, nezávislé a aktivní orgány,

například bulharská Komise pro ochranu proti diskriminaci, maďarský Úřad pro rovné příležitosti a Národní rada pro boj s diskriminací v Rumunsku.

	MIPEX III %	MIPEX II %
DEFINICE A KONCEPCE	57	43
OBLASTI UPLATNĚNÍ	50	40
MECHANISMY PROSAZOVÁNÍ	54	23
POLITIKY ROVNÉHO PŘÍSTUPU	17	0
OCHRANA PROTI DISKRIMINACI	44	20

Čeští obyvatelé, bez ohledu na to, jestli patří k menšinám, nedávno zaznamenali významné zlepšení v integraci, když vláda konečně (a neochotně) schválila druhý návrh Antidiskriminačního zákona (Zákon č. 198/2009 Sb.). Přijetím tohoto zákona se všichni lidé legálně pobývající v České republice jako poslední v Evropě dočkali samostatných antidiskriminačních opatření zakotvených v evropském právu. Předchozí návrh prezident v roce 2008 vetoval, protože podle jeho názoru se zákon zabíral otázkami, které jsou již ošetřeny v existujících ústavních opatřeních, a zákon je tedy „zbytečný, kontraproduktivní a nekvalitní a jeho dopady velmi problematické“.

Česká legislativa se vskutku zlepšila, alespoň co se týká prosazování integrace. Občané zemí EU ve většině členských zemí (a především ve střední Evropě) zaznamenali zásadní zlepšení, když jejich země zavedly minimální standardy. Čeští obyvatelé různých ras, národností a náboženských vyznání budou mít v praxi možnost dosáhnout na rovné příležitosti, které garantuje zákon. Ve všech důležitých oblastech života jsou nyní chráněni proti nerovnému zacházení na základě rasy či národnosti. Jisté ochrany proti diskriminaci na základě národnosti se jim už dostávalo, ale nyní by všechny potenciální oběti diskriminace měly mít oporu ve vyšší vymahatelnosti práva, konkrétní ochraně proti pronásledování, přístupu k bezplatné právní pomoci a překladatelům i široké řadě sankcí. Od nového Veřejného ochránce práv mohou rovněž obdržet nezávislé právní poradenství.

Obyvatelé České republiky i přesto patří v Evropě k nejméně chráněným, protože zákonodárci k legislativě přistoupili metodou minimálních standardů. Mimo pracoviště a přípravu na zaměstnání se stále toleruje náboženská diskriminace. Od Veřejného ochránce práv se oběti valně pomoci nedočkají, protože úřad nemůže vydávat závazná rozhodnutí, nemá právní statut a nemůže provádět vlastní šetření. Česká veřejnost také nezaznamenala žádnou státní iniciativu prosazující rovnost pomocí informací, dialogu nebo nových úředních postupů. Další společenští hybatelé a justiční systém zatím mohou posouvat problematiku diskriminace kupředu tím, že obětem pomohou tento zásadní zákon využívat a budou postupně předkládat zlepšovací návrhy (viz text v rámečku).

